

Antropologipäivät 2009:
Muutos ja jatkuvuus:
Antropologia näkökulmia
nykymaailman tutkimukseen

TAMPEREEN YLIOPISTO
7.–8.5.2009

**Annual Convention of Finnish
Anthropologists 2009:**
Continuity through Change

UNIVERSITY OF TAMPERE
MAY 7–8, 2009

Työryhmien abstraktit

Workshop abstracts

WORKSHOP: The Ways forward: Intersections of Post-Socialist and Post-Conflict Societies

Chairs: Laura Assmuth, University of Helsinki, Laura Huttunen and Ulla Vuorela, University of Tampere

Discussant: Stef Jansen

Societies undergoing profound changes are discussed under the headings ‘post-socialist’, ‘post-conflict’, and also ‘post-colonial’. In this workshop we will discuss the ways in which these terms help us understand the social and cultural processes taking place in societies named as such, and what could be learned from juxtaposing various empirical cases from different countries/ locations. Papers in this workshop could address some of the following questions: How do people living in those localities comprehend the ongoing changes? What kinds of ‘ways forward’ do they see, both on personal and on collective level? What are the ways in which the depictions of future are gendered? What is the significance of generation in these formulations? What is the place of ‘hope’ for local people? We invite everybody interested in these questions to participate in our workshop.

ABSTRACTS

1.

Anitta Kynsilehto

anitta.kynsilehto(at)uta.fi

”For me, colonialism is over” Biographical insights into post-socialist and post-conflict situation in the context of post-coloniality

Through one biographical interview with a migrant Algerian woman living in the city of Marseilles, Southern France, this paper engages with questions concerning (post)socialist condition in Algeria, (post)conflict contexts of both Algerian war for independence (1954–1962) and the Algerian civil war in the 1990s, as well as the contemporary post-colonial condition as experienced by migrant women in the ex-colonising country. Rather than confirming insights in especially Anglophone literature on postcolonialism, the interviewee “speaks back” to many of these claims, thus opening a space for new questions and contextualizations. Inspired by the notion of intersectionality, the paper asks further, how these perspectives get placed in generational and classed maps of migration, as well as within concurrent camps of secular and Islamic feminism.

2.

Brendan Humphreys

bhumphre(at)mappi.helsinki.fi

Where History meets Myth: the Kosovo Cycle, Towards a Structural Reading

The Battle of Kosovo of 1389 allows for multiple readings; as a factual historical event, as a Christian parable, as a non-Christian myth, and even as an alleged blueprint for war and genocide. The cult of the battle – of which almost no historical documentation exists – has been for centuries passed down through the collection of poems, the Kosovo Cycle. These poems constitute a powerful and durable national narrative, which had been influential for centuries and remains so to this day.

Humphreys' cross-disciplinary paper first puts the Kosovo cult into historical and political perspective. He then applies Lévi-Strauss' theories of mythology to the cycle and argues that not only does this reading penetrate to the deepest, non-Christian themes of the Cycle, but also seems to validate some of Lévi-Strauss' most creative generalisations about mythology.

3.

Anna Matyska

anna.matyska(at)uta.fi

Post-1989 change in Poland: view from the transnational social space

The collapse of socialism in Poland has profoundly restructured the lives of those who lived under the socialist regime, and it is their lives which are the subject of most of the post-socialist studies. However it has also intimately affected the life-worlds of those who experienced the changes mostly from afar, namely the Polish transnational migrants. The political, economic and socio-cultural "transformation" in Poland forced the migrants, especially those who left Poland before or right at the turn of political transition, to rethink their sense of self, the nature of their social relationship(s) across and within the national borders, their cultural belonging and the attitude towards the newly emerging capitalist and democratic Polish nation-state. The uncertainty of "moral" norms and what it means to be Polish, that permeated the everyday lives of the non-migrants, was arguably even more acute for the migrants themselves, whose ideas about (of) "difference" and "sameness" with the receiving "natives", crucial for their politics of identity and a possible sense of moral superiority, had to be brought to question. At the same time, changes in Poland offered the migrants space for the renegotiation of their power relations with the local populations, as much as those who stayed behind gained the possibility to renegotiate their relationships with the migrants themselves. The paper deals specifically with those processes as they take place across Poland and Finland.

4.**Laura Assmuth**

laura.assmuth(at)wippies.fi

Asymmetries of gender and generation on a post-Soviet borderland

The paper aims to show how the intertwined perspectives of gender and generation can shed light empirically on the analysis of borders and life in the borderlands. It does so by presenting an ethnographic case study from an Eastern European area where the state borders are relatively recent outcomes of political, economic and social changes brought about by the end of state socialism. My studies at the post-Soviet borderlands between Russia, Estonia and Latvia have focused on everyday practices and ideals connected with new state borders. I have observed local men and women of different generations in their practices of border crossing, cross-border trade and shopping and other transnational activities; and I have asked all these people how the new border affects their lives and what they think of it.

The paper discusses new kinds of asymmetries that have developed in this Baltic border area in the years following the break-up of the Soviet Union. Some asymmetries clearly traceable to the Soviet period persist, while new kinds of dividing lines have emerged between individuals and groups of people. Border-related activities are deeply gendered: women's activities are most certainly different from those of men, whether we look at employment, trade, smuggling, shopping, cross-border social networks, religious activities, almost anything that people do in a border area. Borders also mean very different things to people of different age groups, as will become evident from the interview and essay materials. Gendered and generation-related changes are evident not only in the everyday practices of the borderland residents but also in the ways they understand and experience the border and the social realities on the other side of it. I argue that the nature of face-to face encounters across the border has changed fundamentally, and this has had wide-ranging implications for perceptions about the neighbouring peoples and also for relations between the neighbouring states.

5.**Laura Huttunen**

laura.huttunen(at)uta.fi

Genealogical memory and imagined futures in post-war Bosnian diaspora

The raising ethno-nationalism in collapsing Yugoslavia and the violent war in Bosnia (1992-1995) politicized ethnic belonging in the area. The pre-war Yugoslavian realities were, however, characterized by downplaying ethno-national differences and fluid negotiations of actual lived relationships. In post war Bosnian diaspora, there are different ways of remembering one's family history in pre-war times. Some family connections across ethno-national boundaries are remembered and narrated, while others are forgotten and silenced. These practices of remembering and narrating are connected to different ways of envisioning the future of the new state of Bosnia-Herzegovina, as well as imagining one's own future within the diasporic space. In some cases, kinship relations are translated into ethnic idioms and re-interpreted in the current political climate, while at other times genealogical memory is used to question current discourses of ethnicity. My contribution here is based on my multi-sited ethnographic fieldwork with diaspora Bosnians who engage in active transnational relations between Finland and Bosnia.

TYÖRYHMÄ: Luonto antropologisessa keskustelussa

Puheenjohtaja: Anu Lounela, Helsingin yliopisto

”Luonto” on käsite, joka on noussut antropologisen keskusteluun uudestaan erityisesti 1980-luvulta lähtien. Tämä johtuu erityisesti 1900-luvun alkaneista laajamittaisista ympäristön muutoksista ja ihmisen toiminnan aiheuttamista ympäristötuhoista. Roy Ellen on huomauttanut, että on erityisen tärkeää erottaa ne muutokset ympäristössä, joihin ihmiset voivat vaikuttaa, ja ne ympäristömuutokset joihin ihmiset eivät voi vaikuttaa. Antropologit ovat usein tutkineet yhteisöjä, jotka elävät kiinteässä vuorovaikutuksessa luonnon kanssa ja ovat luonnosta riippuvaisia elinkeinojensakin takia. Ihmiset antavat luonnolle erilaisia merkityksiä eri aikoina ja luontokäsitteeseen vaikuttavat kulttuuriset, sosio-ekonomiset ja poliittiset tekijät. Antropologisessa keskustelussa erilaiset lähestymistavat nostavat erilaisia kysymyksiä esiin ihmisten luontosuhteesta: miten ihmiset käsitteellistävät luonnon, mitkä tekijät vaikuttavat luontokäsitteen muutoksiin, miten ihmiset ovat vuorovaikutuksessa luonnon kanssa? Viime aikoina ympäristöantropologiassa on myös tutkittu poliittisen ekologian näkökulmasta ympäristön muutosten vaikutusta paikallisiin luontokäsitteisiin.

1.

Milja Rantala

milja.rantala(at)uta.fi

Jätteen toiset kasvot: Etnografinen tutkimus länsi-jaavalaiselta kaupungilta

Tutkimus käsittelee Indonesian urbaanilla informaalisektorilla jätteenkeräämisellä elantonsa hankkivien ihmisten toimeentulostrategioita. Tutkimuskohteena on Länsi-Jaavalla sijaitsevan Bandungin eräs tiheästi asuttu, yli kymmenen tuhannen asukkaan kapeista kujista ja tiheään rakennetuista taloista rakennettu lähiö, Cibangkong. Alueen asukkaat ovat pääasiassa paremman toimeentulon perässä muuttaneita keskijaavalaisia siirtolaisia ja heidän jälkeläisiään. Hankalan infrastruktuurin vuoksi Cibangkong ei kuulu julkisen jätehuollon piiriin, vaan alueen naapuriyhteisöt ovat itse vastuussa jätteidensä käsittelystä. Tästä johtuen asukkaat ovat kehittäneet erilaisia strategioita huolehtiakseen ympäristönsä siisteydestä sekä ansaitakseen toimeentulonsa. Suurella osalla Cibangkongin asukkaista onkin kokemusta jätteenkeräämisestä tai muusta materiaalien kierrätykseen perustuvasta ansiomuodosta.

Jätteenkeruuta on tieteellisessä kirjallisuudessa verrattu metsästäjä-keräilijä talouteen. Kyseessä perheyhteisöllisyyteen perustuva elämäntapa, jossa elanto hankitaan suoraan ympäristöstä sattumanvaraisesti etsien. Usein jätteenkerääminen on kausittaista vaihdellen vuodenaikojen ja kotitalouden tarpeiden mukaan. Tämä urbaani elämäntapa ei olekaan staattista vaan perustuu sosiaalisten verkostojen tarjoamiin mahdollisuuksiin sekä jatkuvaan kiertokulkuun niin työn toimenkuvan kuin muuttoliikkeenkin puolesta.

Länsimediassa Indonesian yhteiskunnalliset olot kuvataan usein negatiivisessa valossa. Tämä asenne on myös vaikuttanut indonesialaisten käsitykseen itsestään. Teknologinen kehittyminen nähdään modernisaation ehtona, jonka avulla positiivinen kuva yhteiskunnasta on saavutettavissa. Työvoimavaltaiset jätteenkeräämiseen perustuvat toimeentulomuodot koetaan virallisessa keskustelussa yhteiskunnalliseksi häpeäksi ja niistä halutaan eroon. Tutkimuksen tarkoituksena onkin laajentaa käsitystä ihmisen ja luonnon välisestä suhteesta tarkastelemalla tilannetta ruohonjuuritasolta urbaanissa suurkaupungissa.

Avainsanat: Indonesia, jätteenkierrätys, informaalisektori, toimeentulo, siirtolaisuus, etnografia

2.**Anu Lounela**

anu.lounela(at)helsinki.fi

Contesting sovereignty and nature in Java

In 1999 decentralization became officially recognized policy in Indonesia, aiming at sharing of power to lower governmental units through legal reformation, in accordance with propositions of international agencies for effective and good governance. Devolution of power to the lower administrative units and communities along with decentralization process has been accompanied with new forest governance models and legislation as a response to the violent disputes over land and natural resources. However, often these models do not respond to the complex reality as experienced by the people in the localities.

This paper explores how violence emerges in the course of the dispute over land and natural resources in Central Java by using the analytical framework of sovereignty. Sovereignty is a concept linked with state formation and forms of power, and the ability to exercise power. Recently Hansen and Stepputat have suggested ethnography of sovereignty and more coherent and historical understanding of continuities of modern and “traditional” forms of sovereignty (2006). The paper argues that it is useful to look at how disputes over natural resources emerge in relation to formation of different registers or zones of sovereignty that become visible and meaningful in the local landscape.

3.**Tuomas Tammisto**

tuomas.tammisto(at)iki.fi

Strengthening the State: Logging and Dispute in East New Britain, Papua New Guinea

In this paper I will briefly examine how large scale natural resource extraction, in this case commercial logging, affects the relationship between local communities of the Wide Bay area of New Britain Island and the post-colonial state of Papua New Guinea (PNG). I will explore the question in the context of a small village inhabited mainly by two closely related peoples the Sulka and the Mengen. Besides causing sometimes radical changes in the environment – ranging from the erosion of cultural marks as well as the polluting of rivers to the building of new roads – logging also brings about disputes over the ownership and control of communally held land areas. Although local politics become visible in dispute cases, they are by no means a “local” phenomenon only, but cases where international capital, the post-colonial state and self-sufficient local communities come together. As will hopefully be shown, disputes are a significant factor in the relationship between the state and the communities, as they create a need for state institutions.

WORKSHOP: Where is the Field?

Chairs: Hanna Snellman and Laura Schwöbel, University of Jyväskylä

One aspect of globalization has been the increasing number of migrating people. As a consequence, the definition of the anthropological field has changed tremendously from the time of Malinowski and his contemporaries. Today, anthropologists do not have to travel far in order to find a place where they can study the Indian, Somali or Turkish people and their cultures. Sometimes, researchers become armchair anthropologists, who do not leave their desk at all but conduct their studies on the web.

ABSTRACTS

1.

MA Laura Schwöbel

PhD Student

Department of History and Ethnology

University of Jyväskylä

[laura.schwobel\(a\)jyu.fi](mailto:laura.schwobel(a)jyu.fi)

Where is the Field?

One aspect of globalization has been the increasing number of migrating people. As a consequence, the definition of the anthropological field has changed tremendously from the time of Malinowski and his contemporaries. Today, anthropologists do not have to travel far in order to find places, where they can study the Indian, Somali or Turkish people and their cultures. And in some cases, researchers become armchair anthropologists, who do not leave their desk at all but conduct their fieldworks on the web.

Such developments have brought the definition of the field under scrutiny and have caused scholars to rethink the method of fieldwork. Question such as how to mark the boundaries of a field and how to understand its geographical location are underlying present anthropological studies. This paper intends to conceptualize the notion of the field and the method of fieldwork by drawing on my fieldwork that I conducted amongst Sikh immigrants in Helsinki (Finland) and Yuba City (California).

2.

Pirjo Rautiainen

University of Jyväskylä

[rapiha\(a\)jyu.fi](mailto:rapiha(a)jyu.fi)

Romance and everyday work, the two sides of fieldwork – a challenge for the anthropologist

Despite of the alternating emphasis in the fieldwork methods in different disciplines, the basis for doing fieldwork has stayed the same: in and through the fieldwork the researcher aims at getting as close possible to his/her object of research. The empirical tradition in ethnology and anthropology is based on the fieldwork data collected by the researcher him/herself and on the analysis of this data. The perspectives on problematizing fieldwork have changed rather drastically over the decades. In the

monographies written by the contemporary anthropologists fieldwork is more and more writing about 'me' and 'the other'. Fieldwork is two-folded; on the one hand participatory, providing a close relationship with researcher's informants, but on the other hand, the reflection and distance are requirements for the theoretical analysis to become possible. I have gained my work-experience as an anthropologist on two very different fields. On my first fieldwork trip I headed to the Menominee reservation. It was an exotic, and most of all a learning experience for a student in anthropology. In the research project titled 'Mobile Communication of the Children and Youth' I was acquainted with the everyday practices of fieldwork: conducting numerous interviews, becoming routinized, and getting tired of fieldwork. In the paper I will analyze the differences in these two experiences and discuss the problems I have faced in doing fieldwork. I will also examine the dualism in fieldwork – it's romantic and mundane qualities.

3.**Elina I. Hartikainen**

Ph.D. Candidate

Department of Anthropology

University of Chicago

elina(a)uchicago.edu

Locating the "field" in an interconnected world: an "African" religion, its practitioners, and the circulation of Brazilian public discourse

The turn to study such geographically dispersed phenomena as globalization, population movements and mass-mediated communities over the past few decades in anthropology has brought the core concept of the discipline, the field, under close scrutiny. No longer conceivable as self-contained "island" or "village" communities, the life-worlds of anthropological subjects have come to be conceptualized as inherently connected to and mediated by large-scale processes and global flows. How should we conceive of the "field" in such novel disciplinary frameworks? How do we locate and delimit our objects of study in the face of such interconnected and diffuse worlds? In this paper I discuss some of the challenges such questions raise for the practice of anthropological fieldwork through a discussion of my ongoing research on the circulation of public discourses on race and Africanness in Brazil among practitioners of Candomblé, a spirit possession religion that traces its roots to Africa.

4.**Eerika Koskinen-Koivisto**

MA, Doctoral Student of Ethnology

Department of History and Ethnology

University of Jyväskylä

eerika.koskinen(a)campus.jyu.fi

Studying one individual – facing wider field

In my PhD research, I study oral life story of one individual, my own grandmother born in 1927. I have interviewed her repeatedly during the years 2001-2004. I seek to answer the question: How do gender, class and work intersect as social categories in the life story of my grandmother, a worker woman? I am interested in the way she represents

her self and defines her place in this world. In this research, the field is not only my grandmother's life, but also the dialogue between us, me and my grandmother from two different generations. In the storytelling, I confront a dialogue with the self about the past, present and future but also a dialogue with myself, a grandchild, a young woman who is also an academic scholar etc. Naturally, we look things from different points of views. These views keep even changing during our life time and the research process. In my paper, I ask how to define my field and how should I describe it. Should I present the wide family history years and years behind, try to tell how life has been in a small factory village, how has it changed over time, or should I concentrate on describing today's world, the current life situation, and the research process: the interview situation, our interaction, and the interview dialogue? What is my field anyway?

5.

FM Anne Ala-Pöllänen

Amanuenssi, merihistoria ja museologia
Kulttuurien tutkimuksen laitos
Helsingin yliopisto
anne.ala-pollanen(a)helsinki.fi

Nykypäivästä tallentuva todellisuus – kenttätöiden reunaehdoja ja lieveilmiöitä

Kenttätyöt ja niistä saatava materiaali ovat monelle kulttuurien tutkijalle olennainen osa tutkimustyötä ja tutkimuksen arkea. Intensiivinen kenttätyö on myös usein henkilökohtainen kokemus johon liittyy monia eettisiä kysymyksiä. Miten tutkija omassa roolissaan muuttaa tutkittavaa kohdettaan? Miten tutkijan koulutustausta, sukupuoli tai ikä koetaan tutkimusyhteisössä? Miten muodostaa luottamuksellinen suhde tutkittavaan ilman että ammatillisuuden raja ylittyy? Yleisesti ottaen, mitkä tekijät tutkimus/dokumentointitilanteessa vaikuttavat materiaalin lopputulokseen ja miten niitä tulisi reflektoida kenttätöiden raportoinnissa ja tutkimustuloksissa.

Näitä kysymyksiä olen pohtinut tehdessäni nykymerenkulun dokumentointiin liittyviä kenttätöitä matkustajalaivalla, rahtilaivalla ja telakalla. Usein päällimmäinen ja ilmeisin kysymys liittyy sukupuoleen – naisena miehisessä yhteisössä. Kuitenkin, intensiivinen kenttätyöjakso suljetussa laivayhteisössä aiheuttaa myös pohdintaa ammatillisuuden ja jopa ystävyyden välisestä rajanvedosta. Paineet minimoida vieraannuttavia tilanteita ja pyrkimykset sopeutua kenttätyökohteeseen saattavat aiheuttaa vääränlaista yhteenkuuluvuuden tunnetta, jonka usein huomaa vasta poistuessaan kentältä. Jäljelle jää selittämätön kaipuu.

Kenttätöitä tekevän tutkijan vaativin tehtävä onkin pystyä refleктоimaan omaa osallisuuttaan kenttätöiden kulkuun ja lopputulokseen, jo ihan lähdekriittisistä syistä. Tämä lienee kulttuurientutkimuksen koulutuksenkin perusoppeja. Kysymys kuitenkin kuuluu: missä muodossa ja miten pitkälle tätä itsereflektiota tulisi harjoittaa? Mitä tunteuksia tulisi kirjata ja mihin?

Erityisen ongelmallinen kenttätyöpäiväkirjan problematiikka on pelkästään dokumentointia varten tehdyissä kenttätöissä, joissa tallennetaan nykypäivän ilmiöitä arkistoihin ja museoihin ilman että niistä pyritään välittömästi tuottamaan tutkimusta. Tämän ns. nykydokumentoinnin tarkoituksena on tallentaa materiaalia tulevien tutkijoiden käyttöön. Jotta materiaalin (haastattelut, kenttätyöhavainnot, valokuvat) tueksi tulisi riittävästi kontekstietoa tulevaa lähdekritiikkiä varten, olisi kenttätyöpäiväkirjan ja -raportin oltava riittävän valaiseva myös ulkopuoliselle tutkijalle. Esityksessäni tulenkin pohtimaan miten reflektoidaan arkoja ja

henkilökohtaisiakin asioita kenttätöypäiväkirjassa tietäen, että niitä lukee tilanteeseen perehtymätön käyttäjä. Onko ratkaisu aineiston karsiminen tai käytön rajoitus? Vai kenties kenttätöypäiväkirjan jättäminen kokonaan arkistoidumatta? Minkälainen kuva kenttätöystä siinä tapauksessa jää jälkipolville? Sanalla sanoen: onko kenttätöypäiväkirja kentän kuvajainen?

TYÖRYHMÄ: Visuaalinen ja media-antropologia

Puheenjohtaja: Jari Kupiainen, Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu

Viime vuosikymmenten aikana visuaaliset ja media-aineistot ovat muodostuneet kasvavan keskeiseksi osaksi sekä antropologisen tutkimuksen että tutkittavien ihmisryhmien arkea. Mediateollisuuden, viestintäteknologisen kehityksen ja globalisaatioprosessien vaikutuksesta kuvat leviävät tehokkaasti ja kytkevät paikalliset yhteisöt osaksi kansainvälistä kuvavirtaa ja mediateollisuuden käytänteitä. Miten tämä paikallisissa tilanteissa tapahtuu? Kuinka antropologit tähän kuvavirtaan kytkeytyvät ja kuinka aihetta tutkitaan tällä hetkellä Suomessa? Millaisia paikallisia käytänteitä ja merkityksiä kuviin liitetään tutkituissa yhteisöissä? Kuinka nämä ja muut visuaalisiin aineistoihin liittyvät merkitykset, järjestykset ja käytännöt muuttuvat kansainvälisen mediakulttuurin yleistyessä paikallisesti? Millaisia kuva-aineistojen käytön, julkaisemisen, hallinnoinnin ja omistamisen kysymyksiä antropologiseen tutkimukseen liittyy nykyisin? Millaisia teoreettisia taustaoletuksia liittyy media-antropologiseen tutkimukseen ja millainen suhde sillä on visuaaliseen antropologiaan tai muihin tutkimussuuntiin?

ABSTRAKTIT

1.

Jari Kupiainen

jari.kupiainen(at)pkamk.fi

Antropologinen elokuva – antropologinen video? Pohdintoja teknologisesta kehityksestä visuaalisessa ja media-antropologiassa

Videokuvaaminen ja erityisesti digitaalinen videoteknologia on muuttanut monin tavoin visuaalisen antropologian käytäntöjä ja antropologisen elokuvan luonnetta. Miten antropologista elokuvaa tulisi nykyisin määritellä, kun tähän ei riitä pelkkä kytkös filmiin videon sijasta? Myöskään teoksen mitta ei kelpaa kriteeriksi, sillä mitään yksiselitteistä ”normipituutta” ei ole olemassa. Normipituudet puolestaan kytkevät teokset erityisesti television ohjelmapaikkoihin, mutta antropologisia elokuvia esitetään harvoin televisiossa eikä etenkin Suomessa juuri koskaan tilattuina tuotantoina. Videomuotoiset antropologiset teokset ovat löytämässä uusia julkaisumuotoja ja formaatteja Internetissä ja DVD-muodossa, mutta samalla muodostuu uudenlaisia kysymyksiä teosten sisällön suhteen: millaiset visuaalisen antropologian sisällöt ylipäätään voidaan julkaista ”kaikelle maailmalle” ja millaisia eettisiä tai tekijänoikeuksiin liittyviä haasteita tähän liittyy? Esityksessä tarkastellaan tilannetta tekijän Salomon-saaria käsittelevän antropologisen videoprojektin tarjoamien esimerkkien avulla.

2.**Asko Lehmuskallio**

asko.lehmuskallio(at)hiit.fi

Non-professional Picture Practices. A media-anthropological study of the increasing role of pictures in various non-professional activities

Images are used for various activities. Tourists stroll images before, during and after their travel, people select clothing styles based on their appearance in advertisements, TV-shows or magazines, political activists use image strategies to get their messages through. Although almost anyone can create nowadays media content, including images, about almost anything, empirical research shows that pictures are usually only made and used for specific purposes.

This paper concentrates on the role of images via a focus on pictorial practices. This evolves from a theoretical background that does not only focus on the agency or needs of human beings, but acknowledges that artifacts perform their own agency in social interactions, being framed by physical and conventional constraints. Humanartifact relationships have been called sociotechnical systems or actor-networks, in which neither a human, nor his ideas, 'do' alone actions, but in which humans only become humans by using artifacts such as books, computers or photographic cameras. This approach enables a sensitive approach towards the power of images, in which no specific part of a communication cycle, neither the artist, index, prototype or recipient (Gell), is per se destructive or constructive, but in which specific actor-network-constellations enable or disable particular agent/patient-relationships. Compared to many studies in visual culture this approach does not focus mainly on pictorial content, nor mainly on the ways in which audiences interpret pictorial content. It rather focuses on image acts and pictures as elementary parts of specific practices, in which images are focal points of action, playing a crucial role in organizing common attention.

3.**Johanna Sumiala**

johanna.sumiala(at)helsinki.fi

Koulusurmat ja kuoleman rituaalit mediassa

Modernissa yhteiskunnassa median merkitys yhteisön koossapitävänä voimana korostuu katastrofissa. Järjestys organisoituu erilaisissa median kuoleman rituaaleissa, toistuvissa symbolisen kommunikaation muodoissa, joita media kierrättää ja joiden avulla se strukturoi yhteisön elämää kaaoksen keskellä. Esitelmässä pohditaan, millaista yhteisöllisyyttä koulusurmien synnyttävät kuoleman rituaalit: suru- ja viharituaalit rakentavat. Kykenevätkö median kuoleman rituaalit enää tuottamaan yhteisön sisäistä integraatiota ja koheesiota, yhteenkuuluvuuden tunnetta, kuten antropologian klassikot Durkheim, Hertz ja van Gennep aikoinaan väittivät? Vai pitääkö kuoleman ja tuhon rituaalien kierrätys pikemminkin yllä kyltymätöntä bataillelaista tuhon nälkää, kaipuuta rikoskumppanuuden uusintamiseen, kiellon uuteen rikkomiseen?

WORKSHOP: Medical Anthropology

Chairs: Marja-Liisa Honkasalo and Susanne Ådahl

The workshop on medical anthropology welcomes scholars interested in the looking at health institutions, e.g. hospitals, from an ethnographic perspective. These are seen as sites where deep rooted ideas of what it means to be human intermingle with changing societal realities resulting in complex patterns of everyday practices and interactions. Current developments in health policies in Finland and elsewhere tend to be guided by harsh economic arguments that have an immediate impact on the actual caring and curing practices. The workshop welcomes also papers that deal with these developments and/or the ethical questions that the current situation raises about the role and contribution of ethnographic research.

1.

Anna Leppo

Professional interventions in antenatal substance abus

This paper analyses the work done with pregnant women with alcohol and drug problems done at Finnish maternity clinics. These clinics aim at combining intensified medical antenatal care with psychosocial approaches. The ethnographic data consists of seven months of participant observation at one maternity clinic. The analysis looks at the encounters between the professionals and their clients and provides a nuanced account of how the professionals try to balance between effective but not too harsh interventions. If the mother's substance use continues, the professionals put gradually more pressure on her. To conclude, I will discuss more theoretically the general characteristics of regulating people's lifestyles in today's individualised society.

2.

Riikka Lämsä

riikka.lamsa(a)helsinki.fi

Julkista vai yksityistä: Potilasta koskevan tiedon käsittely sairaalaosastolla

Tämän terveystieteellistä antropologiaa yhdistävän tutkimuksen kohteena on sairaalaosasto. Sairaalaosastolla esiintyvät ilmiöt muotoutuvat moniulotteisiksi prosesseiksi, joissa eri toimijat, käytännöt, määrittelyt, tilanteet ja toimintalogiikat kohtaavat. Moniulotteisuus tulee näkyväksi etenkin kohtaamisissa, jotka eivät suju kivuttomasti, vaan muodostavat monenlaisia jännitteitä, ristiriitoja ja väärinymmärryksiä. Tässä esityksessä tarkastellaan ristiriitaa, joka syntyy potilasta koskevan tiedon ympärille sairaalaosastolla. Tutkimus on osa keskeneräistä väitöskirjaprojektia, jossa sairaalaosaston ilmiöitä erittelemällä etsitään sairaalaosaston toimijuuksia ja potilaiden erilaisia määrittelyjä.

Tutkimusaineisto on kerätty osallistuvan havainnoinnin avulla kolmelta sisätauti-osastolta vuosina 2006 ja 2008. Tutkimusaineisto sisältää tutkijan ylöskirjaamia tapahtumakuvauksia, potilashuonehavainnointia, potilaspalautteita ja – papereita, haastatteluja sekä kirjallista materiaalia.

Suullisessa esityksessä tuon mm. esiin kuinka sairaalaorganisaatio käsittelee kirjallista tietoa yksityisenä, mutta verbaalista julkisena, ja millä tavoin potilaat pyrkivät haastamaan suullisen tiedon julkisuuden.

3.

Daniela Manke

daniela.manke(a)daad-alumni.de

Cultural values in the field of dementia care

The attempt at making a distinction between "normal" and "pathological" aging is as old and troubled by uncertainty as the foundation of the discipline of Geriatrics by Leo Nascher¹. Considering dementia it takes on a specific shape. The ongoing discussion, if dementia is part of normal aging, if it is a disease, if it varies culturally or is influenced by gender, class, nutrition and environment, or if it is hereditary is a very interesting research field for an anthropologist.

In the everyday practice of caring and nursing these perceptions have a great impact. Here exists cultural, so to say "german" perceptions of what constitutes good care. Both relatives and nurses act according to their, partly unconscious, ideas of what is good for the person who is in need of help or support. "Good care" can embrace e.g. clean clothes, combed hair, body contact like touching arms, and a set of daily activities. These activities could be, helping to cut carrots, going for a walk, watching the news in the TV. The perceptions are often accompanied by an idea of dignity.

In my master theses "The practice of dementia in Germany: Relatives between care for others and selfcare² I investigated how values like "autonomy" and "independence" operate in the background of the interactions between caring³ adult children and parents with dementia and how these values structure the interactions. The investigation is grounded on participant observation in self help groups for relatives, in day care settings for people with dementia and on qualitative interviews with German and Turkish adult children in Berlin and Hamburg.

4.

Juha Soivio

The notion of risk is a major device in framing heart disease. In the paper I will discuss the use of risk in the context of the Finnish welfare state and the current changes taking place in the welfare state. In addition I examine the uses of risk in rehabilitation practice, and the different ways that risk is used to divide responsibility within care and care practices. The way that risk is defined within epidemiology and clinical practice differs from the way it is used in everyday clinical practice – this implies that the universalism of risk as defined in epidemiology and clinical practice becomes individualised as a feature of a unique illness episode experienced on an individual level. Risk is also used in various ways in negotiating accounts of having a heart disease examined in the context of hospital care.

---

¹ Compare Cohen, Lawrence (1998): No Aging in India. Alzheimer, The Bad Family, and Other Modern Things. Berkeley et al. Univ. of California Press.

² "Der Umgang mit Demenz in Deutschland. Angehörige zwischen Fürsorge und Selbstsorge", Free University Berlin, Institut of Cultural and Social Anthropology, 2008.

³ "Caring" in this context also embraces "looking after". For example making regular phone calls and visits, and organizing a daily caring support system.

WORKSHOP: Changes and Continuities in Expressive Culture

Chair: Marianna Keisalo-Galván

The theme of this workshop will be changes and continuities in expressive culture including ritual, music, art, and performance.

1.

Inkeri Aula

aula(a)cc.joensuu.fi

Bahian capoeira angola communities as new cultural quilombos - an approach to the practitioners' ritual experiences

Capoeira angola is a traditionalist movement in the Afro-Brazilian expressive genre of capoeira combining fight, ritual, play and music. The capoeira *academias* in Salvador da Bahia that attract a global flow of practitioners are not solely places for learning a pastime: they offer a community of belonging with deep-rooted learnings and a life philosophy of its own. In the process of community in the making, the training spaces become meeting points for diverse sociocultural activities, often connected to other living spaces, kitchens, dwellings and even orchards. In this paper I suggest a new approach to Bahian capoeira angola communities as a new form of cultural *quilombos*, carriers of cultural continuities from Maroon communities founded by Africans during slavery in Brazil. The *quilombo/kilombo* is a concept connecting a large variety of topics involving land-rights issues, constantly redefined from judicial to cultural-historical viewpoints. It symbolizes cultural resistance resulting in the reclaiming of new quilombos as the unofficial self-identification for various types of communities, such as the capoeira angola groups concerned. Following the metaphor, I pretend to show a deeper cultural relation in the use of the term quilombo than a mere historical connotation. As to what kind of quilombos capoeira communities might be, it is necessary to look at the contemporary practitioners' experiences of afro-brazilianity in the ritual *roda* of capoeira angola.

2.

Heidi Härkönen

heidi.harkonen(a)helsinki.fi

Girls' Quince Ritual, Weddings and the Matrifocal Kinship Structure in Cuba

This paper examines two lifecycle rituals, girls' 15th year birthday party *la fiesta de los quince años* and weddings, and their interplay with the matrifocal kinship structure in Cuba. Matrifocal kinship structure has been depicted by various anthropologists as having a long-term presence in the Caribbean. Weddings have been characterised as a ritual of special importance in matrifocality not for their significance to the kinship system but as an act in the status system, representing the marrying couple's high class position. My paper examines the position of weddings in the context of the matrifocal kinship structure in Cuba, and compares the standing of weddings with that of the girls' initiation ritual *quince* in Cuban society. I suggest that there may be some differences in the position of the wedding ritual in Cuba when compared to the English-speaking Caribbean, and that the *quince* ritual may have the socially primary position instead. To

understand these differences I will also pay attention to the Cuban communist state and the kind of changes it may have introduced to the ritual sphere. At the end I conclude by looking at what do the changes and continuities in the ritual sphere tell about the relationship between the matrifocal kinship form and the revolutionary state in Cuba.

3.

Marianna Keisalo-Galvan

marianna.keisalo(a)helsinki.fi

Change and continuity in chapayeka clown masks

My research focuses on the chapayekas, ritual clowns who represent Judas in the Easter ritual of the Yaquis in Northwestern Mexico. This paper looks at changes and continuities in the chapayeka masks. Although in one sense all the chapayekas are considered to be the same, there are several different types of chapayekas, which are defined by the human, animal, and mythical figures portrayed in the masks. New masks are made each year; all but two are destroyed after the ritual. The masks change in two ways: new figures are introduced, and the masks that are made according to an existing type show a gradual change. The chapayekas are the most changing figures of Yaqui ritual, but there are also many elements of continuity in their masks and performance. I will look at change and continuity of masks and chapayeka types in the light of Roy Wagner's theories of symbolic action as a dialectic of convention and invention, through which culture is precipitated.

4.

Irja Seurujärvi-Kari

Kaupunkisaamelaiset ja identiteetti 1960 - 2008

Nykyään saamelaiset muiden alkuperäiskansojen tavoin ovat urbanisoituneet. Ainakin puolet 350 miljoonasta alkuperäiskansasta ovat muuttaneet perinteisen kotiseutualueensa ulkopuolelle. Myös tuhansia saamelaisia asuu Osllossa, Tukholmassa ja Helsingissä ja muissa kaupungeissa. Suomen 9500 saamelaisista yli puolet ja alle kouluikäisistä lapsista 70% asuu saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella. Kaupungistuneilla saamelaisilla on nyt omat kaupunkiyhteisönsä ja –yhdistyksensä. He muodostavat vähemmistön monien muiden vähemmistöjen tapaan monikulttuurisessa urbaanissa ympäristössä. Saamelaiset muiden alkuperäiskansojen tavoin ovat kaiken kaikkiaan organisoituneet ja luoneet omat instituutionsa ja yhdistyksensä viimeisten neljänkymmenen vuoden aikana.

Pyrin vastaamaan seuraavaan kysymykseen: Miten saamelaiset paitsi pitävät yllä traditioitaan monin eri tavoin, miten he myös uudistavat ja muovaavat niitä ja identiteettiään uudenlaisessa monikulttuurisessa ympäristössään, monissa yhdistyksissään ja uusissa yhteyksissä?

5.**Harri Siikala**

harrisiikala(a)gmail.com

Continuity and change Samoan social hierarchy

Samoa has long been noted for its cultural stability and the persistence of its indigenous forms of traditional authority, centering mainly on extended family "aiga" and the "matai" or chiefly system. This persistence of Samoan social institutions has been recently highlighted by the political turmoil in neighboring Tonga and Fiji, where chiefly authority is being radically contested and manipulated. These kind of strategic reformulations of chiefly hierarchy hardly seem possible in Samoa. One reason is the unique way that the chiefly system permeates all spheres of Samoan society. This dissemination of authority has led some to describe Samoa as highly hierarchical and at the same time highly democratic. Despite the strong cultural continuity and stability one may perceive, significant cultural transformations have shaped Samoan society since the arrival of Christianity in the 1830s. My paper will concentrate on looking at how the Christian church and new introduced gender categories have affected the Samoan chiefly hierarchy.

6.**Tuuli Talvitie-Kella**

s.tuuli.talvitie(a)uta.fi

How to analyse the change and unchangeability of musical styles?

Hääpölskasta haitarijatsiin – Väitöskirja soi! -performances were part of my doctoral thesis. Subject of my dissertation is the breakage or change of dance music in Southern Ostrobothnia in 1920s–1930s. Research material consists of biographical material and music. My approach to these materials is biographical, ethnographical as well as bimusical. My position as a researcher is in the field of ethnomusicology, but I reach towards other fields and I use methods which could be defined as artistic and anthropological.

Analysing musical styles side by side with the biographical material and in co-operation with musicians is firmly based on anthropological tradition. Approach of bi-musicality was born in 1960s by ethnomusicologist Mantle Hood. The approach enables the researcher to, in some manner, learn about music "from the inside", and thereby experience its technical, conceptual and aesthetic challenges. The researcher is also able to better connect socially with musicians or the community being studied. Hood was not the first ethnomusicologist who attempt to learn the music being studied, but he gave the approach the name: bimusicality. Bimusicality has been an important ethnomusicological research tool ever since – but maybe somehow formless. In my research I have for my part tried to form the abstraction, make it more concrete and kind of operate the approach further from learning and playing to performing.

Väitöskirja soi! -performances represented both the results of biographical analysis and the results of musical styles analysis. The music played on the stage reconstructed styles and the manuscript/plot of the performance represented life stories.

7.

Marko Veisson

veisson(a)kultuur.edu.ee

Detecting the change of ritual's meaning: the example of Estonian Song Celebrations

If changes in ritual action can be detected rather objectively, then to state something about the ritual's meaning is a much more complex task. My theoretical standpoints are based mostly on theories which have more or less radically contested the concept of ritual as a "vehicle for meaning" and I presume that if ritual itself may be "meaningless" (Staal, Humphrey & Laidlaw), then the constitutive decisions on ritual's meaning and its possible changes are to be sought from social or political situations quite apart from the particular ritual action. As an illustrative example I will analyze the Estonian Song Celebrations, the 140 years old tradition that has characteristics both of a ritual and a grandiose cultural performance.

It is proudly emphasized in present day's Estonia that this festival has survived through different political periods during last century. The continuity of the festival's meaning, however, is a much more delicate topic. The ideological function of this festival during Soviet period was to support the hegemony of Soviet regime, declared with the slogan "Form is national, core is socialist!" But in Post-Soviet Estonia the festivals from Soviet period are mostly remembered as possibilities to maintain the national identity even during ideological oppression. It is easy to notice the change between these two possible interpretations. But does the change of interpretation automatically mark the change of meaning and thus give us enough reason to talk about the change of that ritual?

WORKSHOP: African Diaspora in Finland/Europe

Chairs: Perpetual Crentsil, University of Helsinki and Anna Rastas, University of Tampere

African migration has become the primary discourse in the modern diaspora and consequently African diasporas are attracting increasing academic attention. Although the concept of African diaspora is much older and initially meant the movement of Africans and their descendants all over the world mainly in the days of slavery, the concept has come to equally embody the contemporary formulation of Africans living abroad connected to more recent migration.

A number of ideas are expressed about both the older and the contemporary notions of African diaspora. In Finland and other parts of Europe, disparate and heterogeneous processes are associated with African diasporas. More Africans and African descendants live and engender debates about new African diasporic formations in the Finnish and other European societies today. Entrepreneurship among African immigrants in Finland/Europe, investment activities in their countries of origin and settlement, ethnicity and the complexities of shaping and reshaping their cultural identities, gender issues, remittances to relatives back in Africa, and other engagements have become salient.

We invite abstracts in English for papers from academics in a variety of disciplines for an interdisciplinary workshop at the Finnish Anthropological Society's conference. The abstracts may address various aspects relating to the African diaspora in Finland or the other European countries (or elsewhere in the world). We seek analyses of social and cultural, political, religious or economic circumstances that inform the experiences of contemporary African diasporas.

Submissions are encouraged from post-doctoral researchers, doctoral candidates, as well as postgraduate and graduate students.

ABSTRACTS

1.

Christiana Acheampong

christiana.acheampong(at)helsinki.fi

How do African immigrant women construct their identity in Finland?

Due to international migration in the past few years, Finnish population has become more heterogeneous now than ever. African immigrants as well as other immigrants have become part of the Finnish society where they construct their way of identity. In a study for my master's thesis, I am mainly interested in gathering information about the lived experiences of my participants in the light of how they construct their female gender identity. That is how African females make use of their knowledge and language to either contest or agree with the dominant discourses on the female gender identity in African societies. Also how does living in an egalitarian society like Finland affect the construction of their identity as African women?

For my data collection, I will be conducting focus groups involving African female immigrants in Finland. After which I will do a discourse analysis with the transcribed

text from the recorded focus group sessions. The duration for my field work will be three months, with the actual writing process lasting for approximately eight months. Making the entire length of my study a year and a couple of months, that is the study will be done between June 2009 – April 2010

2.

Perpetual Crentsil

perpetual.crentsil(at)helsinki.fi

Gambling and remittances by African and Asian immigrants in Finland

Based on findings that remittance flows from immigrants in Finland, such as Africans, are quite frequent and substantial and that these remittances combine into enormous transfers of money and goods to families back home in immigrants' countries of origin, questions arise on conceptualisations of forms of money-generating activities among immigrants in Finland. A new dimension of research on immigrants in Finland is an inquiry into gambling and remittances by African and Asian immigrants in Finland.

This 12-month (June 2009-May 2010) new study to be based on qualitative methods for data collection raises the questions: What are the motivations for gambling? Are the immigrants attracted to gambling for reasons that are not immediately apparent? What types of gaming do African and Asian immigrants engage in, when, and with whom? Are these practices gendered? Where does this form of income go, and how much of it is sent out as remittances to relatives back in their homelands in Africa and Asia? How is it connected to Finnish economy, culture and society? Are there any drawbacks in these activities?

3.

Maija Nukari

maija.nukari(at)helsinki.fi

West African Immigrants and Ethnic Dress in Finland

This ethnographic study is concerned with 1) how West African first generation immigrants negotiate their dress in order to integrate in the Finnish society and culture, and 2) what kind of challenges they encounter doing this in their every day lives. The study includes five open interviews and observational fieldwork. Informants come from different countries of West Africa and represent various ethnic groups and religions.

All informants have their personal ways of self expression by their outfits, influenced by their background, gender, age, religion and positions in life. Most wear western styles on a daily basis, while African dress is mostly used in celebrations among the African community. Although combination styles of African and western looks are frowned upon, hints of ethnic heritage can also be included in western outfits. Sub-cultural references such as hip hop styles are commonly used.

In the cultural context and climate of Finland informants are forced to adapt their dress. Yet African dress is worn at times for a sensation of "being home" in one's dress. African clothes and other dressing necessities are provided through transnational networks.

4.**Heidi Ruohio**

heidi.ruohio(at)vaestoliitto.fi

The Meaning of Foreign Background in the Cultural Identities of Transnational Adoptees in Finland (dissertation of social work, University of Turku)

Due to international interaction in the past few decades, Finnish population has become more heterogeneous. One example of globalization is transnational adoption. Finland has started receiving transnational adopted children in the 1970's. Most of the transnational adoptees (altogether about 3300) in Finland are originally from Russia, China, Ethiopia, India and Thailand.

The main interests in my dissertation are the meanings that adoptee, adoptive parents and environment give to the adoptee's foreign background. Transnational adoptees are an interesting subject of a research in the sense of identity, since they many times lack of memories and biological relationships of their native country. Sometimes, it can only be the appearance that differs from the dominant population. This can lead to conflict between own cultural identification and categorization from outside.

The data will be collected by interviewing adult adoptees, their adoptive parents and Finnish adoption agencies. I concentrate on adoptees that are originally from Russia and Ethiopia in order to find out the meaning of difference of appearance in interaction within and beyond the family. In addition, adoption agencies have a crucial influence on adoptive families by organizing pre-adoption training and post-adoption services that also deal with issues of adoptee's identity formation.

Timetable for my dissertation is 2009-2012. My dissertation will consist of 4 articles, *first* dealing adoptees' own cultural identification, *second* dealing adoptees' experiences of difference, *third* dealing adoptive parents' attitude to their child's background and *fourth* dealing the "identity politics" carried out by adoption agencies.

5.**Anna Rastas**

anna.rastas(at)uta.fi

Africans in Finnish non-fiction

Based on the preliminary findings of the three-years (2008-2010) research project 'Africa(ns) in Finnish non-Fiction', I want to raise discussion about the studies on Africans living in Finland. The presence of Africans in Finland is still to be written. Until now, research on Finnish Africans has mainly focused on people who have come from Somalia as refugees while the other groups of people from Africa are notably absent from research in Finland. Our project combines text analyses, ethnography and action research to examine questions related to the ethics and politics of knowledge production in multiethnic societies. In addition to examining representations of Africa and Africans living in Finland, and the effects of those representations on the everyday life of Finnish Africans, we have also taken on a political agenda to broaden the idea of "us", and to make Finnishness a more inclusive category. How to write "their histories here" and how to make their histories here a part of "our history"?

TYÖRYHMÄ: Rahan antropologiaa

Puheenjohtajat: Timo Kallinen ja Minna Ruckenstein, Helsingin yliopisto

Antropologisista rahateorioista voi karkeasti erottaa kaksi päälinjaa, joista ensimmäisen mukaan raha ja hyödykkeet ovat erityisen tehokkaita modernisaation ja globalisaation lähettiläitä ja maailmaa yhdenmukaisesti voimia. Toisen käsityksen mukaan rahalla itsessään ei ole muutosvoimaa vaan se pikemminkin asettuu olemassa olevaan kulttuuriseen järjestykseen. Tämän työryhmän tavoitteena on pohtia näiden näkökulmien käyttökelpoisuutta ja tuoda esille erilaisia tapoja yhdistää rahan ylikulttuuriseksi koettuun ominaisuuksiin rahan kulttuuriseen erityisyyteen.

ABSTRAKTIT

1.

Timo Kallinen

timo.kallinen(at)helsinki.fi

Kaiken pahan alku ja juuri? – Tai mitä substantivistinen talousantropologia todella sanoo rahasta?

Rahaa käsittelevissä antropologisissa tutkimuksissa – erityisesti oppihistoriallisissa katsauksissa – on 1980- ja -90-lukujen taitteesta lähtien aina 2000-luvulle saakka toistuvasti esitetty väittämä aikaisemman tutkimuksen yksioikoisesta näkökulmasta länsimaisen valuutan perusolemukseen. Edellisten antropologipolvien katsotaan kritiikittä omaksuneen ”länsimaisen kansanomaisen käsityksen” rahasta ja soveltaneen sitä sellaisenaan heimoyhteiskuntia koskevilla tutkimuksillaan. Väittämän mukaan nämä tutkijat eivät ole ymmärtäneet taloudellisten muutosten monimutkaisuutta ja pitäneet rahan ja markkinoiden mullistavia vaikutuksia annettuina lähtökohtina. He näkivät rahan vaihdon teknologiana murtaneen perinteisten yhteiskuntien talousjärjestelmät ja tuoneen mukanaan sekaannusta ja epätasa-arvoa. Kärjekkäimmillään väite kuuluu jopa niin, että rahalla on katsottu olevan joitakin ”sisäisiä ominaisuuksia”, joiden seurausta ei-toivottu muutos on ollut. Tämänäköisen arvostelun kohteena on ollut erityisesti niin kutsuttu substantivistinen talousantropologia, joka syntyi ja kukoisti 1950- ja -60-luvun Yhdysvalloissa. Tarkastelemalla uudelleen yhtä koulukunnan tärkeimpien tutkijoiden kirjoituksista (George Dalton: *Primitive Money* [1965]) pyrin osoittamaan, että substantivistien käsitykset rahasta ovat olleet huomattavasti väitettyä monipuolisempia ja laajalaisempia.

2.

Minna Ruckenstein

minna.ruckenstein(at)helsinki.fi

Lapset, raha ja vaihdon ajalliset syklit

Maurice Blochin ja Jonathan Parryn (1989) artikkeli vaihdon ajallisista sykleistä on yksi uudemman rahakeskustelun siteeratimmista teoreettisista avauksista. Heidän esittämän mallin mukaan kulttuureista on erotettavissa lyhyt- ja pitkäkestoisen vaihdon ajallinen sykli. Pitkäkestoinen sykli pitää yllä sosiaalista ja kosmologista järjestystä ja varmistaa

yhteisön uusintamisen, kun taas lyhytkestoinen vaihdon sykli sallii yksilöllisen kilpailun ja voiton tavoittelun. Blochin ja Parryn mukaan länsimainen ideologia on korostanut näiden syklien erillisyyttä siinä määrin, että niiden välistä yhteyttä on vaikea nähdä. Rahan representaatiot mukailevat tätä kahtiajakoa ja raha nähdään joko ”kaiken pahan alkuna ja juurena” tai yksilön vapauden takeena. (Mts. 30.)

Helsinkiläislasten puheet rahasta avaavat kiinnostavan näkökulman Blochin ja Parryn eristämiin vaihdon sykleihin ja erityisesti niiden väliseen jännitteeseen. Haastatteluaineiston perusteella lapset ovat moraalisen rahapuheen kohteena, jonka tavoitteena on varmistaa yhteisön jatkuvuus. Aikuisten säästäväisyyspuhe uusintaa vaihdon ajallisesti pitkäkestoista sykliä ja pyrkii siirtämään säästäväisyyden ideaalin lapsille. Lasten näkökulma tuo kuitenkin esille, ettei raha määriy heille välineenä, jonka avulla oppia aikuisille tärkeitä moraalisia periaatteita. Lapsilla on aikuisista riippumaton oma pitkäkestoisen vaihdon sykli, joka määrittää lasten rahasuhdetta. Raha ja sen erilaiset käytöt saavat merkityksensä lasten jakamista tavoitteista: keskinäisestä vertailusta, sosiaalisten suhteiden lujittamisesta ja yrityksistä horjuttaa lasten ja aikuisten välistä taloudellista epäsuhtaa. Aikuisten ja lasten erillisen pitkäkestoisen vaihdon syklien ohella kulutuskulttuuria luonnehtii hyvin vastaanantomattomalla tavalla lyhytkestoisen vaihdon sykli, joka unohtaa yhteisön ja keskittyy yksilöön. Lapset ottavat puheillaan kantaa myös kulutuskulttuurin tähän puoleen. Toisaalta lyhytkestoisen vaihdon sykli tukee lasten tavoitteita, toisaalta aiheuttaa jatkuvia lasten ja aikuisten välisiä jännitteitä.

3.

Kaisa Nissi

kanissi(at)jyu.fi

Talous kulttuurisena erona – Rahankäytön merkitys ja taloudellinen valta kahden kulttuurin perheissä

Keskityn paperissani tarkastelemaan rahan ja taloudellisten odotusten vaikutusta perheissä, joissa nainen on suomalaista syntyperää ja mies muslimitaustainen maahanmuuttaja. Paperi on osa laajempaa monikulttuurisia perheitä koskevaa väitöskirjatutkimustani, jossa tarkastelen kulttuurisia ja uskonnollisia tekijöitä parisuhteen määrittelyssä. Käyn läpi keräämäni kenttätutkimuksen kautta käsityksiä taloudesta ja pohdin mitä ”menestys” tutkimusryhmälle merkitsee. Miten raha ja taloudellinen toimeentulo vaikuttavat parisuhteen roolien määrittäjänä ja kuinka maahanmuuttajamiesten parisuhde suomalaisten naisten kanssa saa erityispiirteitä kulttuurin ja taloudellisten erojen myötä. Tarkastelen myös, kuinka uutta, kahden kulttuurin välistä tilaa ja identiteettiä luodaan rahan käytön kautta ja miten monikulttuuriset pariskunnat neuvottelevat vallan ja kulttuurierojen kysymykset talouden kautta.

Maahanmuuttajamiehet, jotka saapuvat Suomeen Lähi-idän tai Pohjois-Afrikan alueilta, ovat pääsääntöisesti kulttuurista, jossa perheen puolisoiden taloudellinen asema on varsin erilainen kuin Suomessa. Kun suomalainen yhteiskunta pitää keskeisenä molempien puolisoiden työssäkäyntiä, islamilaisen kulttuurin alueella perheen taloudellinen vastuu on pääsääntöisesti miehellä. Suomessa maahanmuuttajamiesten tulotaso on keskimäärin vaimoja heikompi ja siten suhde on maahanmuuttajamiesten kotimaan kulttuuriin nähden usein käänteinen. Vaimon asema kulttuurisena välittäjänä

ja miehen taloudellinen riippuvaisuus vaimosta asettavat pariskunnat tilaan, jossa yhteistä kokemusta, identiteettiä ja ns. kolmatta kulttuuria rakennetaan suhteessa taloudelliseen valtaan. Lähestyn aihetta vallan, sukupuolen ja tilan tarkastelun kautta.

4.

Matti Eräsaari

erasaari(at)mappi.helsinki.fi

Kosmologinen arvo ja vaihtoesineen arvo

Fidzillä vaihtoesineinä toimivat valaanhampaat, *tabuat*, ovat hyvä esimerkki Tyynenmeren alueella käytettävistä paikallisista vaihdannan välineistä. Ne kuvastavat sitä arvoa, joka Tyynenmeren kulttuureissa on yleisemmin liitetty välimatkaan ja sosiaalisiin suhteisiin: *tabuat* nähtiin pitkään nimenomaan tongalaisina esineinä, niiden arvo oli rakenteellisesti vastaavaa kuin päällikkyyden perustana toimiva muukalaisuus. Nykyään *tabuat* eivät kuitenkaan ole enää vierasperäisiä, vaan kotoistettuja arvotavaroita, joiden arvo on muuntunut ”paikallisuudeksi”. Ero on nähtävissä *tabuoiden* alkuperää koskevissa tarinoissa, joissa *tabuat* ovat muuttuneet paikallisten esi-isien valmistamiksi, Fidziltä alkunsa saaneiksi esineiksi. Ero näkyy myös niiden käytössä: valaanhampaita vaihdetaan ainoastaan etnisten fidziläisten kesken, ja ainoastaan toisiin valaanhampaisiin. Siinä missä vielä 1800-luvulla *tabuat* liikkuvat rakenteellisesti *erilaisten* toimijoiden välillä – esimerkiksi ”muukalaisten” ja maan alkuperäisten ”omistajien”, jolloin niitä vaihdettiin alliansseihin, ihmishenkiin jne. – ovat *tabuat* nykyään osa vaihtoja, joissa osapuolet näyttäytyvät ensisijaisesti *samanlaisina*. Kyse on viime kädessä laajemmasta muutoksesta, jossa paikallisuus on korvannut muukalaisuuden sellaisena arvona, jota vaihtoesineetkin ilmentävät. Samalla on heikentynyt aiempi ”maan” ja ”meren” välisiin suhteisiin pohjautuva poliittinen organisaatio, joka pohjautui eroihin: paikallisen ja vierasperäisen komplementaarisiin rooleihin. Ja tässä raha astuu mukaan kuvaan: kun perinteinen järjestelmä on muuttunut niin, ettei se enää tee merkityksellisiä eroja ihmisten välille, tulee rahasta uusi ”muukalainen” – samaan aikaan paheksuttu ja tavoiteltu resurssi.

5.

Antti Leppänen

antti.leppanen(at)gmail.com

"Kauppiaan rahan" arvo Koreassa ja sen kulttuurinen muuntaminen

Vaikka Korean kaltaisen pitkän valtiollisen historian omaavan yhteiskunnan suhteen ei ole kovin mielekästä lähestyä rahaa ulkopuolelta introdusoituna vaihdon välineenä joka joko asettuisi kulttuuriseen järjestykseen tai toimisi tehokkaana modernisaation välineenä, vastaavankaltaisia näkökulmia on havaittavissa Korean ns. natiiveissa rahaa koskevissa diskursseissa, jotka liittyvät rahan ideologioihin ja arkipäiväisiin käytänteisiin. Tässä puheenvuorossa rahaa lähestytään omassa väitöskirjatutkimuksessani käsittelemieni eteläkorealaisten pienliikkeiden harjoittajien kautta, jotka ovat elinkeinonsa vuoksi rahaa päivittäin käsittelevinä etnografisesti ja teoreettisesti mielenkiintoisessa tilanteessa.

Esimoderneissa yhteiskunnissa yleinen ajatus rahasta moraalisesti arveluttavana ja kaupankäynnistä välttämättömänä pahana oli Koreassa poikkeuksellisen lujasti mukana oppineisto-virkamieseliitin hallitsemassa politiikassa ja yhteiskunnallisessa arvojärjestelmässä, mikä heijastuu nykyäänkin sekä yhteiskuntakerroksiin ja sukupuoliin liitetyissä rahan käsityksissä että tutkimieni liikkeenharjoittajien näkemyksissä rahankäsittelyn käytänteistä.

Raha on liikkeenharjoittajille sen arkipäiväisen konkreettisuuden ja kapitalistisessa Etelä-Koreassa menestymistä ja perheen uusintamista koskevan tärkeyden vuoksi myös ”organisoiva käsite” (Maurice Bloch), joka on päivittäisen puheen ja arvioinnin kohde ja yhteiskunnallisen arvottamisen ja erontekojen lähde.

Tätä "eliitin rahan" ja "arkirahan" ristiriitaisuutta kuvaa Koreassa käsite "kauppiaan raha" (tai "kaupparaha"), johon sananlaskun mukaan ei "koirakaan koske", kuten muuan informantti kuvaili rahan kaupankäynnillä ansaitsemisen henkistä rasittavuutta. Tältä kannalta ajatellen liikkeenhoito elinkeinona ja talouden kulttuurisena muotona on "kauppiaan rahan" moraalisesti heikon arvon muuntamista seuraavan sukupolven koulutuksen ja arvostetun toimeentulon kautta "eliitin rahaksi". Etelä-Korean nykyhistoriaa 1960- ja 1970-luvuilla käsittelevässä Jo Jung-raen romaanissa Han-joki muuan henkilö luonnehtii rahaa:

Mitä raha oikeastaan on? Vain kuvia paperinpalasessa. Jos sitä on, pystyy hankkimaan vaikka neitsyen munat tai nyppimään tiikeriltä silmäripset. On se aika pirulainen juttu. Mutta kuinka sitä kerääntyy niille joilla sitä jo on ja karkaa niiltä joita sitä ei ennestäänkään ole? Julma maailma.